

Δημιουργία και πτώση του ανθρώπου.

Ορθοδοξία / Θεολογία

Γέροντας Ιωσήφ Βατοπαιδινός († 2009)

1. Γιατί ο Θεός δημιούργησε τον κόσμο και τον άνθρωπο;

Η αγάπη του Θεού, μια από τις θεοπρεπείς ιδιότητές του, είναι και η αιτία της δημιουργίας. Εξαιτίας της παναγάπης του ο Θεός θέλησε να δημιουργήσει όντα, για να μεταδώσει σ' αυτά από την αγαθότητα και την καλοσύνη του. Γι' αυτό δίκαια γράφεται ότι ήταν «λίαν καλά» τα δημιουργήματα.

Συνοψίζοντας τη διδασκαλία των Πατέρων της Εκκλησίας ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός γράφει για την αιτία της δημιουργίας:

«Επειδή, λοιπόν, ο αγαθός και υπεράγαθος Θεός δεν αρκέστηκε στη θεωρία του εαυτού του, αλλά από υπερβολική αγαθότητα ευδόκησε να δημιουργηθούν όντα που θα ευεργετούνται και θα μετέχουν στην αγαθότητά του, από το μη ον παράγει και δημιουργεί στο είναι τα σύμπαντα -αόρατα και ορατά-, και τον άνθρωπο, που αποτελείται από το ορατό και αόρατο στοιχείο. Σκέφτεται και κτίζει, και η σκέψη πραγματώνεται σε έργο, που εκπληρώνεται με το Λόγο και τελειώνεται με το Πνεύμα».

Η κακή χρήση της ελευθερίας μερικών λογικών όντων, του Εωσφόρου και του Αδάμ, έφερε τη φθορά και το θάνατο ως παρά φύση ενέργειες. Περιμένουμε τώρα την παλιγγενεσία, οπότεν ο αρχι-τέκτονας Θεός Λόγος θα επαναφέρει την υγεία και την ισορροπία στη φθαρμένη φύση των όντων και θα καταργήσει πλέον τη φθορά, την αστάθεια και το θάνατο.

2. Πώς ζούσε ο άνθρωπος στον Παράδεισο;

Ο παράδεισος ήταν ένας θείος τόπος, μια ταιριαστή κατοικία για τον «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν» Θεού πλασμένο άνθρωπο. Εκεί ζούσε μέσα στη μακαριότητα των θείων ιδιοτήτων, που περιείχε η φύση του. Είχε αίσθηση υπεροχής και κυριότητας όλων των κτισμάτων. Ήταν απαθής, χωρίς μέριμνα, φροντίδα και πολυπραγμοσύνη για τη ζωή του. Δεν τον πίεζε καμμιά ανάγκη. Ένα μόνο έργο είχε, το έργο των αγγέλων. Να υμνεί ακατάπαυστα και αδιάλειπτα τον Κτίστη. Το πλήρωμα της θεοείδειας, που τον συνείχε, δεν του επέτρεπε να έχει απορίες και ερωτηματικά και το πλήρωμα της θείας παναγάπης ήταν το θείο του

εντρύφημα. Ο άνθρωπος «διέμενε σε υπέρτερο και ασύγκριτο και ωραιότερο τόπο έχοντας εκεί ένοικο το Θεό και αυτόν λαμπρό ένδυμα και περιβεβλημένος τη χάρη του και απολαμβάνοντας το μόνο γλυκύτερο καρπό της θεωρίας του». (Άγιος Ιωάννης Δαμασκηνός).

Υπάρχει άραγε υψηλότερο εντρύφημα, όταν αι-σθάνεσαι ότι κρατάς και κατέχεις αυτό που αγαπάς και μάλιστα όταν αυτό είναι ο Θεός;

3. Ποιά ήταν η αιτία της πτώσεως του ανθρώπου;

Η πτώση οφειλόταν στην απειρία και απροσε-ξία του κατασκευασμένου από το Θεό ανθρώπου. Αυτά τον οδήγησαν να αμελήσει και να προδώσει πρακτικά την προσωπική ενότητα και επαφή με το Θεό Πατέρα, πιστεύοντας ότι μπορεί μόνος του να ευδαιμονεί.

Πτώση, λοιπόν, θεωρείται και λέγεται η απο-κοπή και αποχώρηση κάθε κτιστής υπάρξεως από την πρώτη αιτία της δημιουργίας, που είναι ο Θεός. Τα σύμπαντα, κατά τη θεία αποκάλυψη, ως αποτελέσματα αιτίας (αιτιατά), δεν μπορούν να υπάρ-ξουν από μόνα τους, αλλά «κατά μετοχή» της θείας ενέργειας και πρόνοιας. Επομένως, αν αποκοπούν από τη συνεκτική δύναμη και ενέργεια του Θεού φθείρονται και νεκρώνονται.

Η αποστασία των όντων από το Θεό επέφερε δύο ισοδύναμες καταστροφές. Η μία είναι η αυθάδεια και αποστασία κατά του πλάστη και κηδεμόνα και η άλλη, η αποκοπή από τη ρίζα της αιζωίας, το Θεό, τη μόνη αιτία της υπάρξεως και

συνοχής. Και στην αγγελική και στην ανθρώπινη φύση το ίδιο σφάλμα προκάλεσε την καταστροφή. Οι άγγελοι από εγωιστική υπεροψία φαντάστηκαν ότι μπορούν χωρίς Θεό να αυτονομηθούν και έχασαν όχι μόνο την αξία, τη θέση και το φωτισμό, αλλά μεταβλήθηκαν στη μορφή, από φωτεινά και υπέρκαλλα πρόσωπα, σε φρικαλέα τέρατα, γεννήτορες της φρίκης και του τρόμου, χωρίς πρόθεση μετάνοιας και επιστροφής.

Ο άνθρωπος, θύμα της διαβολικής κακουργίας, αν και έχασε τη θεοειδή θέση του και εξορίστηκε εδώ στην κοιλάδα του κλαυθμώνος, δε στερήθηκε το ευεργέτημα της μετάνοιας, που μπορεί να τον οδηγήσει στην επιστροφή.

4. Γιατί δόθηκε ή εντολή στους πρωτοπλάστους;

Η εντολή του Θεού προς τους πρωτοπλάστους δε δόθηκε για να τους στερήσει την ελευθερία της προσωπικότητας. Όπως προαναφέραμε, τα σύμπαντα, ως «αιτιατά», δεν είναι αυθύπαρκτα και άρα όχι μόνο το «είναι» δεν έχουν από μόνα τους, αλλά ούτε το «ευ είναι» και το «αεί είναι» μπορούν να αποκτήσουν με δική τους δύναμη. Το παίρνουν από το δημιουργό. Ο τρόπος επαφής και σχέσεώς τους είναι η τήρηση της εντολής. Αυτή αποτελεί οντολογική αναγκαιότητα. Στην εντολή βλέπουμε την άφατη φιλανθρωπία του Θεού, που θέλει να κρατήσει κοντά του τον άνθρωπο. Την πτώση δεν την προκάλεσε ο Θεός, αλλά η αποστασία των όντων από την Αυτοζωία. Δίκαια η Γραφή αποκαλύπτει ότι «ο Θεός θάνατον ουκ εποίησεν, ουδέ τέρεται επ' απωλεία ζώντων.» (Σοφ. Σολ. 1,13).

5. Γιατί ο Θεός, αφού γνώριζε την πτώση του Αδάμ δεν την εμπόδισε;

Αν την εμπόδιζε, θα επενέβαινε και θα καταργούσε την ελευθερία του ανθρώπου, που ο ίδιος του έδωσε ως χάρισμα. Αν αφαιρούσε την ελευθερία, τότε η διαγωγή, αλλά και η σωτηρία του ανθρώπου, θα ήταν αναγκαστική. Ο άνθρωπος θα έχανε την προσωπικότητά του και θα ήταν ένα άβουλο ον. Ο Θεός προτίμησε να αλλάξει τα σχέδιά του για τον άνθρωπο, παρά να του αφαιρέσει το κυριότερο στοιχείο της προσωπικότητάς του, την ελευθερία.

Ένα δεύτερο στοιχείο, ευεργετικό για τον άνθρωπο, που προστέθηκε από το Θεό, είναι η δικαιοσύνη του απέναντι στη διαβολική κακουργία και το φθόνο. Ο διάβολος πίστευε ότι με την αποπλά-νηση του ανθρώπου θα εμπόδιζε το θείο σχέδιο και θα κατέστρεφε τη θεοείδειά του, ώστε και το Θεό να εκδικηθεί και τον άνθρωπο να στερήσει της αξίας του. Δεν εμπόδισε ο Θεός, λοιπόν, το διάβολο να εφαρμόσει την κακουργία του, για να συντριβεί ολοκληρωτικά με τη μελλοντική πρόσληψη της ανθρώπινης φύσεως από το Θεό, με τη σάρκωσή του. Έτσι ο άνθρωπος, το θεωρούμενο θύμα της διαβολικής κακουργίας, να υψωθεί «υπεράνω πάσης αρχής και εξουσίας και κυριότητος και ονόματος ονομαζομένου» (Εφεσ. 1,21) και στο παρόν και στην αιωνιότητα. Άρα η παρακώλυση της πτώσεως του ανθρώπου από το Θεό θα του στερούσε την αξία, που τώρα κληρονόμησε με την υποστατική του ένωση με τον ίδιο το Θεό μέσω της ενανθρωπήσεως.

6. Τί είναι το προπατορικό αμάρτημα και ποιες οι συνέπειές του;

Είναι η αμαρτία που έκανε ο προπάτορας στον κήπο της Εδέμ, όπου τον τοποθέτησε ο Δημιουργός. Ο χωρίς την αίσθηση της αμαρτίας, ευθύς και άκακος άνθρωπος, έπρεπε να δοκιμαστεί, ως λογική και ελεύθερη ύπαρξη, και να αποφασίσει συνειδητά τη σχέση του με το Θεό. Έπρεπε, για να το αποδείξει αυτό, να υπακούσει στην εντολή να μη φάγει από τον καρπό του δένδρου της γνώσεως

του καλού και του πονηρού. Ο άνθρωπος παρέβηκε την εντολή και πρόδωσε την εμπιστοσύνη του στο θέλημα του Θεού.

Τριπλή ενοχή στους προγόνους προκάλεσε η πράξη αυτή. Πρώτο, παρακοή σ' αυτόν που έδωσε την εντολή· δεύτερο, άδικη πράξη προπέτειας ή αυθάδειας, αχαριστίας και αγνωμοσύνης στον ευεργέτη Δημιουργό· τρίτο, παράλογη ενέργεια, αφού γνώριζαν ότι από την παράβαση θα προκύψει θάνατος. Κεντρικός λόγος της αποστασίας του ανθρώπου είναι η επιθυμία της ανεξαρτησίας, η επιθυμία της ισοθείας, που με δόλο υπέβαλε ο διάβολος. Πίστεψαν ότι θα γίνουν μόνοι τους Θεοί και άρα ανεξάρτητοι. Έγιναν όμως όμοιοι με το Σατανά που τους αποπλάνησε. Έτσι επαληθεύτηκε ο λόγος του Δημιουργού «η δ' αν ημέρα φάγητε απ' αυτού (του καρπού) θανάτω αποθανείσθε.» (Γεν. 2,17).

Με την αμαρτία του ο άνθρωπος έπεσε από πολύ ψηλά. Οι συνέπειες ήταν τραγικές. Έχασε τα δώρα της χάριτος του Αγίου Πνεύματος, που είχε το «κατ' εικόνα», και με τα οποία θα μπορούσε να εκπληρώσει τον προορισμό του, την «ομοίωσιν» προς το Θεό. Με την αποκοπή του από την πηγή της αιζωίας έχασε τη δυνατότητα της αθανασίας, της αφθαρσίας και της ατρεψίας. Το «κατ' εικόνα» αμαυρώθηκε, σκοτίστηκε και εξασθένησε. Δεν καταστράφηκε ολοκληρωτικά, όπως διδάσκουν οι Προτεστάντες, ούτε έμεινε ανέπαφο, όπως διδάσκουν οι Ρωμαιοκαθολικοί. Μετά την πτώση του ο άνθρωπος έχει μέσα του την έννοια του καλού και μπορεί να εργάζεται την αρετή.

Η αδαμιαία φύση διαστράφηκε ολοκληρωτικά. Υπέπεσε στην αναγκαιότητα της φθοράς και του θανάτου. Πάθη, επιθυμίες και ορμές κατέκλυσαν τον άνθρωπο. Ο νους, στερημένος από την πηγή του αληθινού φωτός, σκοτίστηκε, πλανήθηκε και λάτρεψε «την κτίσιν παρά τον Κτίσαντα». Ή για να αναφέρουμε το του ψαλμωδού: «Άνθρωπος εν τιμή ων ου συνήκε· παρασυνεβλήθη τοις κτήνεσι τοις ανοήτοις και ωμοιώθη αυτοίς» (Ψαλμ. 48,13).

Κάθε άνθρωπος με τη γέννησή του συνάπτεται με τη φύση του πρώτου ανθρώπου. Φέρει δηλαδή τη φθαρμένη φύση του Αδάμ, που παραδόθηκε στο θάνατο. Λόγω αυτής της ενότητας της ανθρώπινης φύσεως μεταδίδεται κληρονομικά το προπατορικό αμάρτημα.

Ο Παύλος περιγράφει τη δική μας τραγωδία λέγοντας ότι «διά της παρακοής του ενός ανθρώπου, αμαρτωλοί κατεστάθησαν οι πολλοί» (Ρωμ. 5,19). Και αλλού πάλιν γράφει: «δι' ενός ανθρώπου η αμαρτία εις τον κόσμον εισήλθε και διά της αμαρτίας ο θάνατος» (Ρωμ. 5,12). Περιγράφοντας δε τη διαστροφή της φύσεως μετά την πτώση λέγει: «Ο κατεργάζομαι ου γινώσκω· ου γαρ ό θέλω τούτο πράσσω αλλ' ό μισώ τούτο ποιώ... νυνί δε ουκέτι εγώ κατεργάζομαι αυτό, αλλ' η

οικούσα εν εμοί αμαρτία.» (Ρωμ. 7,15). Η μικρή περιγραφή με τα λόγια του Παύλου αποδεικνύει την ολική διαστροφή, που προκάλεσε το προπατορικό σφάλμα και την οποία θεράπευσε ο Κύριός μας με την παρουσία του εδώ στη γη.

(Γέροντος Ιωσήφ Βατοπαιδινού, Συζητήσεις στον Άθωνα, σ. 9-17, Ψυχωφελή Βατοπαιδινά 13)

<https://bit.ly/3jl6Clk>